

Мінімізація корупції

в діяльності публічної адміністрації

В. П. Тимошук

кандидат юридичних наук, науковий співробітник Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, заступник голови правління Центру політико-правових реформ

Взаємодія публічних адміністрацій з фізичними особами є ключовим фактором для визначення рівня корупції в державі. Саме отримання адміністративних послуг та інспекційна діяльність держави є найтипівішим досвідом спілкування громадянина з органами влади.

На рівень корупції в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування впливають різні чинники – від загального стану політичної ситуації в державі (рівня демократії) до якості судочинства. Слід нагадати антикорупційні заходи організаційно-технічного і нормативного характеру: максимальна дерегуляція та адміністративне спрощення, наприклад скасування техогляду транспортних засобів, адже ця адміністративна послуга фактично була наскрізно корумпована, а її скасування дало змогу звільнити від корупційного «податку» мільйони автовласників. Цей приклад вказує, що в сферах, де корупція є тотальною, слід відмовитись від державного регулювання взагалі. Можливо з часом деякі тимчасово скасовані адмінпослуги доведеться відновити, але це має робитися на принципово нових засадах. Наприклад, у ви-

падку з техоглядом – ця функція може бути просто приватизована.

Якщо ж певну адміністративну послугу з певних причин не може бути скасовано – її треба максимально спростити і законодавчо врегулювати. Наприклад, сфера паспортних послуг, адже сьогодні точно не відомо, скільки коштів (крім державного мита) має сплатити громадянин, щоб отримати закордонний паспорт, які документи потрібно подати. Це призводить до свавілля і корупції. Отже, щоб спростити таку адміністративну послугу, достатньо законодавчо врегулювати: які документи повинна подати особа (вичерпний перелік); вартість послуги (єдиний платіж – адміністративний збір). До речі, саме такий підхід вже закріплений у Законі України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р., де у ст. ст. 5, 11 зазначено вимоги до регулювання сфери адмінпослуг.

Непропорційність в частині оплати адмінпослуг можна ліквідувати саме чітким визначенням оплати за кожен вид платної адміністративної послуги. При цьому на рівні Закону «Про адміністративний збір» було б необхідно визначити і загальні правила щодо оплати за адмінпослуги (починаючи визначенням критеріїв платності / безоплатності, порядку визначення розмірів адмінзбору і закінчуючи порядком використання відповідних коштів);

створення доступних та зручних умов отримання адміністративних послуг. У цьому аспекті кращий світовий досвід вимагає одного – створення єдиних (інтегрованих) офісів з надання адмінпослуг. Багато міст України вже також утворили такі офіси – центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНПА). Сьогодні це: Вінниця, Івано-Франківськ, Лу-

ганськ, Луцьк, Харків, Хмельницький, Черкаси та інші. У ЦНПА громадяни і суб'єкти господарювання мають можливість у зручний спосіб в одному місці отримати велику кількість необхідних їм адміністративних послуг. Крім того, перевагами ЦНПА є: орієнтований на забезпечення зручності громадянам режим роботи (за Законом – не менше 42 прийомних годин на тиждень, без перерви на обід), «некабінетна» система обслуговування, що робить діяльність чиновників прозорою, а відвідувачам додає більшої впевненості; електронне регулювання черги (замість «живої» черги з відвідувачів); максимальна інформативність (рецепція – допомога першого контакту, інформаційні термінали тощо); супутні послуги (ксерокопіювання, банківські послуги тощо). Міста-лідери запроваджують електронні консультації, можливість попереднього запису на прийом телефоном чи через Інтернет, SMS-інформування про вирішення справи тощо.

Такі, навіть суто організаційні моменти, вже мінімізують умови для розвитку корупції. А якщо взяти до уваги, що у таких офісах є елемент «процедурного розриву» між замовником послуги і її виконавцем (через впровадження посади «адміністратора»), то це теж суттєво мінімізує умови для розвитку корупції. Важливими факторами є і відеоспостереження, електронна взаємодія між органами тощо.

Ідея ЦНАП також закладена у чинному Законі «Про адміністративні послуги». Наразі дуже важливо щоб у таких центрах надавалися справді важливі для громадян послуги (починаючи від РАГСу і реєстрації місця проживання і закінчуючи реєстрацією нерухомості).

Явним недоліком, про який варто згадати, є відсутність загального закону про адміністративну процедуру. Адже якщо діяльність судів та інших суб'єктів у процесуальних відносинах чітко регламентована, то діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відносинах з громадянами регулюється дуже хаотично, часто підзаконними актами. Натомість у країнах Європи питання адміністративної процедури є одним з ключових при оцінці якості (належності) врядування. Саме такий підхід захищає особу від непередбачуваних рішень, зобов'язує владу обґрунтовувати свої рішення, обмежує можливості для свавільного скасування рішень тощо. Отже, Україні необхідно прискорити ухвалення відповідного законопроекту, який наразі має назву «Адміністративно-процедурний кодекс». До речі, саме цей закон може суттєво впорядкувати і відносити інспекційного характеру.

Звичайно, необхідно враховувати й інші моменти в діяльності публічних адміністрацій. Це стосується і дієвих внутрішніх антикорупційних підрозділів. Незважаючи на певне просування у вирішенні цього питання, Україна не зробила головного – не забезпечила гарантій незалежності таким підрозділам (в частині їх формування, керівництва, фінансування, початку службового розслідування тощо).

Реформа державної служби без вирішення проблем політизації та зрощення з бізнесом, захищеності вищого корпусу державної служби, належної оплати праці чиновників теж не може вважатися завершеною.

Підсумовуючи, можна відзначити, що на загал перелік кроків, які необхідно вжити Україні є досить відомим. Потрібно лише продемонструвати дійсну політичну волю до їх впровадження.